

O VIAȚĂ PENTRU O IDEE: ELENA SECOSAN LA 90 DE ANI

De curind, doamna Elena Secoșan a înălțat 90 de ani, devenind, probabil, cea mai în vîrstă cercetătoare din domeniul artei populare din România. Cu admirabilă sa vivacitate de spirit, cu neobositul său interes față de tot ceea ce privește arta populară, ea poate fi considerată o pionieră a cercetării culturii populare din Banat, a organizării unor mari expoziții în această parte a țării.

Născută în anul 1900, în județul Bistrița-Năsăud, într-o familie de intelectuali, Elena Secoșan și-a petrecut copilăria în atmosfera creațoare a satelor grănicerești din nordul țării, învățând să iubească de timpuriu și să înțeleagă sensul profund al vieții rurale. Acesta a fost punctul de pornire al unei pasiuni care a crescut mereu, marind întreaga viață, a neobositei cercetătoare.

Formată la școala Institutului Social-Român Banat-Crișana, în cadrul căruia a participat la cercetări sistematice (Ohaba-Bistra și Valea Almăjului 1939, Nădăș 1942), Elena Secoșan își dedică o bună parte din viață acestui studiu. Pe parcursul celor peste 60 de ani de activitate, participă la numeroase campanii de cercetare organizate de diferite instituții de prestigiu: Academia Română — Grupul de cercetări Bicaz, Muzeul de Artă Populară, Muzeul Satului, Ministerul Artelor, Casa Centrală a Creației Populare, numeroase muzeu și centre de îndrumare, dovedind nu numai o deosebită aplicație pentru cercetare, dar și o preocupare permanentă față de păstrarea, perpetuarea și valorificarea artei populare.

Pornind de la credința nestrămutată în viabilitatea artei populare, această Doamnă a etnografiei românești a desfășurat de-a lungul anilor o activitate complexă de cercetare în cadrul unor instituții prestigioase unde a lucrat efectiv (Muzeul de Artă Populară și Institutul Român pen-

tru Relații Culturale cu Străinătatea) sau a colaborat (Casa Centrală a Creației Populare, Muzeul Satului, aproape toate muzeele etnografice și de artă populară din țară).

Pe drumul parcurs în cercetarea culturii populare, domnia sa a impletit permanent dorința de a cunoaște și de a păstra pentru eternitate admirabilele noastre creații populare. Si dacă cineva ar avea curiozitatea să analizeze arhivele Muzeului de Artă Populară, Muzeului Satului, Muzeului Banatului, Secției de artă populară a Muzeului din Constanța, pentru a cita numai cîteva, ar constata nu numai imensa contribuție adusă de doamna Secoșan la constituirea și îmbogățirea colecțiilor muzeale din România, dar și competența cu care au fost selecționate aceste piese de patrimoniu, aceste adevarate documente de cultură românească.

Urmărind cu consecvență aceeași idee, între anii 1952—1957, în calitate de colaboratoare a

Institutului Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea, și între 1957—1973, cind a trecut de la Muzeul de Artă Populară la Institutul mai sus amintit, a constituit un fond extrem de valoros de obiecte autentice și de copii de cea mai bună calitate, din care a format colecții importante, trimise apoi în marile muzeu ale lumii pentru a reprezenta România: Muzeul Horniman din Marea Britanie, Muzeul Omului din Franța, Muzeul de Antropologie din Mexic etc. Acestor colecții li s-au adăugat peste alte 200, de proporții mai mici, cu ajutorul căroro s-au organizat tot atâtea expoziții de artă populară peste hotare. La constituirea colecțiilor s-a manifestat o grijă deosebită atât pentru reprezentarea artei tradiționale, cât și a creațiilor autentice recente, apartinând unor meșteri populaři cunoscuți pentru talentul lor.

Indiferent de mărimea expozițiilor sau de țara în care au fost trimise, colecțiile pregătite de doamna Elena Secoșan au fost

însoțite de o bogată documentație științifică compusă din fișe, fotografii, schițe.

Prințul retrospectiv activitatea unui om, constatăm că ceea ce îl conferă valoare nu este durata, deși ea are mare însemnatate, și conținutul acesteia, bogăția laturilor imbrățișate, seriozitatea manifestată în abordarea temelor, contribuția la formarea tinerelor cadre etc. Privită din acest punct de vedere, activitatea doamnei Secoan este exemplară. Această afirmație este cu atât mai valabilă, cu cît spiritul creator al doamnei Elena Secoan a avut prilejul să se manifeste în condiții și împrejurări foarte diferite, antebelic și postbelice, fără să manifeste nici o fisură în punerea în aplicare a crezului său. Confruntată în ultimii ani cu o contradicție flagrantă între ideile și concepțiile proclamate oficial în ceea ce privește creația populară și adevarul vieții zilnice oferit de sate, ea a ales calea continuării cercetării temeinice a artei populare, a îndrumării creatorilor spre valorile autentice, pe care le-a încurajat și promovat în permanență prin participarea la organizarea de expoziții și alte manifestări culturale.

Concentrându-și atenția asupra portului popular, doamna Secoan a colaborat la realizarea unor lucruri valoioase: *Arta populară — Îndreptar metodic*, București 1966, *Arta populară din Vilcea*, Rimnicu Vilcea 1972, *Cușturi românești — Îndrumări metodice*, București, 1973, *Portul popular din județul Harghita*, Miercurea Cinc 1979, *Portul popular românesc din județul Tulcea*, Tulcea 1980, *Arta populară a județului Mehedinți*, Drobeta Tur-

nu Severin 1980, *Romanian Folk Costume*, București 1985. Mai presus de toate însă, se situează o lucrare de referință, care oferă măsura imensului tezaur de cunoștințe deținut de Elena Secoan în domeniul temei sale preferate: *Portul popular de sărbătoare*, scrisă în colaborare cu Paul Petrescu, apărută la București în 1984 și distinsă cu un premiu al Academiei Române.

Studii publicate în diferite reviste de specialitate urmăresc cu precădere stabilirea unei tipologii a portului românesc. Cităm cîteva: *Despre portul popular românesc și încadrarea tipologică a costumului de Buzău*; *Despre tipologia portului popular din Caraș-Severin*; *Despre portul popular românesc și încadrarea tipologică a costumului de Vrancea*; *Elemente de veche tradiție în cultura populară a Pădurenilor din Hunedoara*; *Încadrarea portului popular de Căldărași în tipologia spațiului dundrean*. Se poate afirma fără teamă de a greși, că distinsa Elena Secoan este în momentul de față una din cele mai bune cunoșătoare a portului popular din România. Aceasta nu înseamnă însă că a neglijat alte aspecte ale creației legate, în general, de meșteșugurile ce au tangență directă cu portul: cojoacăritul, jesutul, cusutul, confectionarea podcabelor etc.

Elena Secoan a fost, în același timp, și o neobosită ambasadă a artei populare românești peste hotare, susținind numeroase conferințe în anii 1968, 1970, 1971, 1975, 1976, în Finlanda, Danemarca, R. F. Germania, Marea Britanie etc. O activitate care s-a bucurat de un deosebit succes a desfășurat-o în 1979 la Societă-

tea Americană de Prezentare a Artei Populare din Sud-Estul Europei.

Pentru istoria poporului român, civilizația rurală se cere considerată cu statornică atenție, deoarece tocmai în acest orizont s-au conservat elemente străvechi, a avut loc un proces continuu de preluare și de creație, s-au înnoiat legătură directe și indirecte cu alte orizonturi de civilizație. Evoluarea îndepărțărilor tradiții istorice pe baza unor cercetări aprofundate este tocmai de aceea mai actuală decât oricând. Urmărind activitatea îndelungată și laborioasă a doamnei Elena Secoan și în special lucrările consacrate portului popular, însoțite totdeauna de admirabile ilustrații, care au semnificație și forță de convincere a argumentelor concrete, înțelegem mai bine că satele românești au beneficiat în toate perioadele istorice de o excepțională forță creatoare. Este pasionant modul în care această autoare ne dezvăluie cum au fost preluate, cu inspirată capacitate de interpretare, forme vestimentare și elemente decorative, modificate de-a lungul timpului, ajungind să confere personalitate distinctă portului popular românesc.

Azind meritul de a scoate dintr-o vinovată uitare aspectele ale artei populare românești și a aduce în prim planul atenției, comori trecute și valori actuale, viața doamnei Secoan se constituie la 90 de ani într-un prețios exemplu pe care îl dorim urmat și de alți cercetători etnografi și muzeografi.

— dr. GEORGETA STOICA